

Pirkkalan kunnan varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelma

päivitetty 17.11.2023

Sisällys

Johdanto	3
1 Yksiköissä toteutettava lääkehoito.....	4
1.1 Välitöntä hoitoa vaativat.....	4
1.2 Pitkäaikaissairauden ylläpitohoito.....	4
1.3 Satunnainen, lyhytaikainen lääkehoito.....	4
1.4 Vaaratapahtuma tai lääkityspoikkeama.....	4
2 Lääkehoitoon liittyvät toimijat ja tehtävät.....	5
3 Lääkehoidon vastuut, osaamisen varmistaminen ja ylläpitäminen.....	5
3.1 Lapsen lääkehoidon vastuut.....	6
3.2 Lupakäytännöt.....	7
3.3 Osaaminen.....	7
4 Varhaiskasvatuksen yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma.....	8
5 Lapsen lääkehoitosuunnitelma.....	8
6 Lääkkeiden säilytys.....	9
7 Vaaratapahtumien ilmoittaminen, käsittely ja seuranta.....	9
Liite 1 Yleisimmät lääkehoitoa vaativat tilanteet ja tukimateriaalivinkit	12
Liite 2 Lapsen lääkehoitosuunnitelma.....	13
Liite 3 Lapsen lääkehoitosuunnitelma (kohtauksia).....	14
Liite 4 Lapsen lääkekortti.....	15
Liite 6 Lääkepoikkeamailmoitus.....	17

Johdanto

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 12§ ja 32§ mukaan kunnan perusterveydenhuollon ja sairaanhoitopiirin on oltava palveluja järjestäessään potilaan hoidon tarpeen edellyttämässä yhteistyössä sosiaalihuollon ja muiden toimijoiden, kuten varhaiskasvatuksen kanssa. Tämän lääkehoitosuunnitelman perustana ovat Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2021 julkaisema opas Turvallinen lääkehoito, Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa, Potilasturvallisuusasetus 341/2011 sekä Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 5 §. Pirkkalan kunnan varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelmaa noudatetaan varhaiskasvatuksessa ja se liitetään osaksi kunnallisten varhaiskasvatusyksiköiden turvallisuussuunnitelmaa ja yksityisten varhaiskasvatusyksiköiden omavalvontasuunnitelmaa. Kuntakohtaisen suunnitelman pohjalta kukin varhaiskasvatusyksikkö suunnittelee lääkehoidon kannalta tarpeelliset toimenpiteet yksittäisen lapsen tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksessa noudatetaan kunnan lääkehoitosuunnitelman periaatteita.

Varhaiskasvatuksen perustehtävä ei ole lapsen lääkehoidosta vastaaminen. Päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa lasten lääkehoitoa toteutetaan kuitenkin erilaisissa toimintaympäristöissä ja erilaisen koulutuksen saaneiden työntekijöiden toimesta. Tämän takia sekä kunnalla että jokaisessa yksikössä tulee olla käytössä lääkehoitosuunnitelma. Lisäksi jokaisella lapsella, jolla on jatkuva lääkitys, tulee olla kirjattuna lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma. Varhaiskasvatusympäristöjä, joissa lääkehoitoa toteuttavat muut kuin terveydenhuollon koulutuksen saaneet henkilöt, kutsutaan Turvallinen lääkehoito -oppaassa lääkehoidon epätyypilliseksi alueiksi. Lääkehoitoon peruskoulutukseltaan kouluttamaton henkilö voi osallistua luonnollista tietä (suu, nenä, silmät, korvat, peräaukko) annettavan ja ihon alle pistettävän lääkehoidon toteuttamiseen yksittäistapauksissa tai yksilökohtaisen suunnitelman ja tarvittavan lisäkoulutuksen jälkeen.

Lääkehoitosuunnitelman tarkoituksena on yhtenäistää lääkehoidon toteutus ja toteuttamiseen liittyvä vastuunjako sekä varmistaa lääkehoidon turvallisuus ja niihin liittyvien vaaratapahtumien ennaltaehkäisy kaikissa Pirkkalan kunnan varhaiskasvatuspalveluiden toimintayksiköissä. Tämä suunnitelma sisältää ohjeet lääkkeiden säilyttämisestä, lääkehoidon toteutuksesta ja lääkehoidon vaikutusten seuraamisesta sekä toiminnasta mahdollisen lääkehoitopoikkeaman sattuessa. Lisäksi suunnitelma sisältää ohjeet lääkehoidon toteuttajien vastuista, osaamisen varmistamisesta ja lääkkeenantoluvista. Tämä suunnitelma on syntynyt yhteistyössä varhaiskasvatuspalveluiden ja terveyspalveluiden kanssa. Kuntakohtaisen suunnitelman on hyväksynyt Pirkanmaan hyvinvointialueen apulaisylilääkäri Merja Hietanen 17.11.2023

Lääkehoitosuunnitelman ovat laatineet varhaiskasvatusyksikön johtaja Sirpa Riisiö, varhaiskasvatuksen erityisopettaja Satu Vuorma ja neuvolan osastonhoitaja Johanna Vuoriaho. Suunnitelma on päivitetty syksyllä 2023.

1 Yksiköissä toteutettava lääkehoito

Varhaiskasvatuksessa annettava lääkehoito on pääosin luonteeltaan satunnaista ja/tai oireen mukaista lääkehoitoa. Liitteeseen 1 on koottu yleisimmät lääkehoitoa vaativat tilanteet. Lääkehoitoa annetaan varhaiskasvatuksessa lapselle laadittavan yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaan (liite 2 ja 3). Lääkehoidon toteutuksesta kirjataan lapsen lääkekorttiin (liite 4) tarvittavat tiedot sekä vaikutukset.

Lääkehoidon tilanteet voidaan jakaa seuraavasti:

1.1 Välitöntä hoitoa vaativat

Esimerkiksi

- anafylaksian (äkillinen, allerginen, shokkityyppinen reaktio) hoito
- insuliinishokin hoito
- kouristuksen (kuumekouristukset, epilepsia) hoito
 - kirjataan lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan (liite 2 ja 3)

1.2 Pitkäaikaissairauden ylläpitohoito

Esimerkiksi

- insuliinihoito diabeteksessa
- astman hoitava lääkitys
- epilepsialääkitys
 - kirjataan lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan (liite 2 ja 3)

1.3 Satunnainen, lyhytaikainen lääkehoito

Esimerkiksi

- silmätipat
- antibioottikuuri
 - kirjataan vain lääkekorttiin (liite 4)

1.4 Vaaratapahtuma tai lääkityspoikkeama

- "läheltä piti"-tilanne
- lääkityspoikkeama
- muu vaaratapahtuma
 - kirjataan lääkepoikkeamailmoitukseen (liite 6)

Varhaiskasvatuksessa annetaan lääkkeitä yksilöllisen suunnitelman mukaan tai vain eritystilanteissa.

Yksiköissä sovitaan seuraavista käytännöistä:

- Vastuuhenkilöiden nimeäminen ja kirjaaminen sekä lääkehoitosuunnitelman tekeminen ja säilyttäminen tietosuojalain edellyttämällä tavalla
- lääkehoidon vaatima informointi tietosuojalakia noudattaen
- lääkkeen antamiseen liittyvä koulutus ja osaamisen ylläpitäminen
- menettelytavat toimintaympäristön ulkopuolella esim. retket
- mahdollisten vaaratapahtumien raportointi, käsittely ja seuranta

2 Lääkehoitoon liittyvät toimijat ja tehtävät

Varhaiskasvatustyöryhmän johtaja vastaa tämän suunnitelman tiedottamisesta ja käyttöönotosta omissa yksiköissään sekä siitä, että yksikössä on käytettävissä riittävä tieto ja asiantuntemus. Tietoja käsitellään tietosuojalakea ja vaitiolovelvollisuutta noudattaen.

Huoltajat vastaavat siitä, että lapsen lääkehoidon tarve ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on käytettävissä. Huoltajat toimittavat lapsen yksilöllisen lääkkeen alkuperäisessä pakkauksessa, jossa näkyy lääkärin reseptillä määrittelemä annos. Huoltajat huolehtivat, että lääkkeen antamiseen tarvittavat välineet toimitetaan varhaiskasvatustyöryhmään. Huoltajat vastaavat myös kasvattajien tiedottamisesta lääkkeen muutoksista/päivityksistä lääkkeen antamisesta. Kaikki lapsen lääkehoitoon osallistuvat tahot toimivat yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lääkkeen antaja vastaa siitä, että hän toimii tehdyn suunnitelman mukaisesti.
Jokainen yksikön kasvattaja vastaa hätätilanteessa ensiaputoimenpiteistä.

3 Lääkehoidon vastuut, osaamisen varmistaminen ja ylläpitäminen

Lapsen lääkehoito on osa varhaiskasvatusta ja lapsen hoidon kokonaisuutta, josta vastaa lasta terveydenhuollon puolella hoitava lääkäri. Varhaiskasvatustyöryhmän kasvattajien on tärkeää tietää, miksi lääkettä annetaan, mitä lääkettä, kuinka paljon, miten ja mitä antoreittiä käytetään. Myös lääkityspoikkeama-ilmoitus (liite 6) tehdään, mikäli lääkehoitoon on liittynyt läheltä piti -tilanne, lääkityspoikkeama tai muu vaaratapahdus. Perusedellytyksenä on huoltajien ja kasvattajien välinen luottamuksellinen ja avoin yhteistyö.

Tavanomaisissa sairaustapauksissa lääkkeiden antaminen on ensisijaisesti huoltajien vastuulla. Yksiköissä toteutetaan välitöntä hoitoa vaativat, satunnaisia oireita lievittävät ja pitkäaikais sairauden ylläpitohoitotoimenpiteet. Lääkehoitoa toteuttavilla kasvattajilla tulee olla tarvittava osaaminen ja riittävä lisäkoulutus sekä pistosluvut. Perehdyttämisessä on huolehdittava myös lääkkeiden säilytyspaikan sijainnin kirjaamisesta ja näyttämisestä.

Kasvattajien lääkehoidon osaamista arvioidaan, ylläpidetään ja kehitetään säännöllisesti. Jokaisen kasvattajan velvollisuus on ylläpitää ja kehittää omaa osaamistaan kouluttautumalla säännöllisesti. Osaaminen tulee päivittää 3-5 vuoden välein. Esimiehen vastuulla on luoda siihen mahdollisuus. Varhaiskasvatustyöryhmän johtaja vastaa yksikön lääkehoitosuunnitelman ajantasaisuudesta ja päivityksestä. Uudet työntekijät perehdytetään lääkehoitosuunnitelman sisältöön heti työsuhteen alkaessa. Kasvattajien vastuulla on toimia lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.

Erikoissairaanhoidon (TAYS) vastuulla olevien pitkäaikais sairaiden lasten hoitotoimenpiteet ja lisäkoulutuksen järjestävät hoitavan tahon vastuuhenkilöt (kuntoutusohjaaja, omahoitaja tms.). Varhaiskasvatustyöryhmän kasvattajat ovat vastuussa yhteydenotosta tarvittaessa näihin henkilöihin.

3.1 Lapsen lääkehoidon vastuut

Lastenneuvolan vastuulääkäri

- vastaa siitä, että lääkehoidon toteuttajalla on riittävä toteuttamisen edellyttämä perehdytys ja koulutus ja että koulutus vastaa kyseisen lääkehoidon osaamisvaatimuksia.
- päättää lääkehoitoon liittyvistä luvista
- vastaanottaa lääkepoikkeamailmoitukset vuosittain neuvolan osastonhoitajalta

Neuvolan osastonhoitaja

- koordinoi terveystalveluiden järjestämän lääkehoidonkoulutuksen varhaiskasvatuksen työntekijöille
- vastaanottaa lääkepoikkeamailmoitukset ja ottaa ne käsittelyyn terveystalveluiden johtoryhmässä säännöllisin väliajoin sekä vastaa tarvittaessa tiedonkulusta asianosaisille (varhaiskasvatuksen johto)

Varhaiskasvatusyksikön johtaja

- vastaa yksikön kasvattajien perehdyttämisestä lääkehoitosuunnitelmaan
- pitää listaa lääkehoitokoulutuksen käyneistä kasvattajista ja heidän osaamisen ylläpitämisestä
- vastaa työvuorosuunnittelusta niin, että lääkehoitokoulutuksen saaneita kasvattajia on vuorossa koko lääkehoitoa tarvitsevan lapsen hoitoajan
- vastaa salassa pidettävien asiakirjojen/tietojen säilyttämisestä annettujen säännösten mukaisesti
- vastaa asianmukaisesta lääkkeiden säilytyksen järjestämisestä
- vastaa siitä, että kaikilla yksikön kasvattajilla on tiedossa elvytyslääkkeitä tarvitseva lapsi, missä elvytyslääkkeitä säilytetään ja lääkkeiden annosteluohjeet
- vastaanottaa lääkepoikkeamailmoitukset sekä käsittelee ne työyksikössä sekä lähettää neuvolan osastonhoitajalle
- huolehtii, että yksikössä on ensiapukoulutuksen saaneita työntekijöitä

Varhaiskasvatuksen kasvattaja

- vastaa siitä, että lääkehoitosuunnitelma tehdään keskustellen huoltajien kanssa ja sen kirjaamisesta osana varhaiskasvatussuunnitelmaa
- vastaa perehdytyksen ja lääkehoitoluvan saatuaan lapsen lääkkeen antamisesta omassa lapsiryhmässä
- tekee havaitusta lääkehoidon läheltä piti -tilanteesta tai lääkepoikkeamasta ilmoituksen ja ilmoittaa asiasta huoltajille ja esimiehelleen, jos lapsen lääkkeenannossa on tapahtunut virhe.
- varmistaa luonnollista tietä annettavien lääkkeiden osalta, että lääkkeen annostelu on ennalta sovitun mukainen
- arvioi omalta osaltaan lapsen lääkehoidon vaikuttavuutta ja kertoo havainnoistaan huoltajille
- huolehtii retkille mukaan lapsen mahdollisen lääkityksen
- vastaa lapsen lääkkeiden oikeasta ja turvallisesta säilyttämisestä
- työntekijä on velvollinen ilmoittamaan, jos hän ei koe hallitsevansa hänelle annettua työtehtävää, jolloin työnantaja on velvollinen järjestämään hänelle lisäperehdytystä
- kirjaa päivittäin ylös antamansa lääkkeet lääkekorttiin sovitulla tavalla

Määräaikaisella henkilöstöllä tulee olla sama perehdytys ja lääkehoitolupa kuin muillakin kasvattajilla toteutukseen lapsen lääkehoitoa varhaiskasvatuksessa. Opiskelija ei osallistu varhaiskasvatuksessa lapsen lääkehoitoon.

Lapsen huoltajat

- tiedottavat jo hakuvaiheessa lääkehoidon tarpeesta varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta vastaavalle henkilölle
- laativat yhteisessä keskustelussa kasvattajien kanssa lapsikohtaisen lääkehoitosuunnitelman
- tiedottavat henkilökuntaa kirjallisesti, mikäli lääkkeen annostusohjeisiin on tullut muutoksia lääkärin määräyksestä sekä vastaa tiedottamisesta lapsen siirtyessä toiseen varhaiskasvatuspaikkaan
- vastaavat lääkkeiden asianmukaisuudesta ja niiden toimittamisesta alkuperäispakkauksissa päiväkotiin ja päiväkodista kotiin

3.2 Lupakäytännöt

Varhaiskasvatuksessa työskentelee eri ammattiryhmiä erilaisissa työtehtävissä. Lasten kasvatuksesta päiväkodeissa vastaavat varhaiskasvatuksen opettajat, lastenhoitajat ja ohjaajat. Perhepäivähoitajat toimivat omassa kodissaan. Nämä henkilöt voivat olla osallisia lapsen lääkehoidossa lääkehoitoluvan saatuun.

Varhaiskasvatuksen lähihoitajat ja lastenhoitajat

Lähihoitajat ja lastenhoitajat ovat lääkehoitoon koulutettua nimikesuojattua henkilöstöä. Osaamista päivitetään 3-5 vuoden välein.

Perhepäivähoitajat, varhaiskasvatuksen ohjaajat ja lastenhoitajat, joilla ei ole yllä mainittua koulutusta

- Perustuu työntekijän suostumukseen
- Osallistuu lääkehoitokoulutukseen

Varhaiskasvatuksen opettajat, joilla ei ole yllä mainittua koulutusta

- Perustuu työntekijän suostumukseen
- On mahdollisuus osallistua lääkehoitokoulutukseen

Varhaiskasvatuksen yksiköissä työskentelee myös esimerkiksi ruoka- ja puhtauspalveluhenkilöstöä. Nämä henkilöt eivät osallistu lapsen lääkehoitoon.

3.3 Osaaminen

Lapsen lääkehoito on osa varhaiskasvatusta ja lapsen hoidon kokonaisuutta, joten varhaiskasvatuksessa työskenteleville kasvattajille järjestetään lääkehoitokoulutusta. Kasvattajien lääkehoidon osaaminen varmistetaan näytöllä. Näytön ottaa vastaan lääkehoitokoulutuksen saanut, kokenut laillistettu henkilö. Koulutukseen osallistunut saa kirjallisen todistuksen perehdytykseen osallistumisesta ja näytön antamisesta.

Kirjallisen todistuksen antava henkilö vastaa siitä, että lääkehoidon toteuttajalla on lääkehoidon toteuttamisen edellyttämä perehdytys ja koulutus. Koulutuksen toteuttaja huolehtii siitä, että koulutus vastaa kyseisen lääkehoidon osaamisvaatimuksia, ja että lääkehoidon toteuttajan osaaminen on varmistettu näytöllä. Näytön vastaanottaja vastaa lääkehoidon osaamisen varmistamisesta.

Lääkehoidon toteuttaja vastaa itse siitä, että hän toteuttaa lääkehoitoa lääkärin lääkemääräyksen, koulutuksensa, ammatillisen vastualueensa tai lääkehoidosta tehdyn suunnitelman ja varhaiskasvatusyksikön lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.

Osaamista ylläpidetään osallistumalla lääkehoitokoulutukseen kolmen (3) - viiden (5) vuoden välein. Varhaiskasvatusyksikön johtajan vastuulla on pitää listaa lääkehoitokoulutuksen käyneistä kasvattajista ja heidän osaamisen ylläpitämisestä.

Jokainen yksikön kasvattaja vastaa hätätilanteessa ensiaputoimenpiteistä.

4 Varhaiskasvatuksen yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma

Varhaiskasvatusyksikön johtajan vastuulla on huolehtia siitä, että varhaiskasvatusyksikölle on laadittu lääkehoitosuunnitelma. Varhaiskasvatuksen yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma kuvaa yksikössä toteutettavaa lääkehoitoa ja yksikön tilannetta lääkehoidon näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen kasvattajien lääkehoidon osaamista tulee arvioida, ylläpitää ja kehittää.

Varhaiskasvatuksen vuorotyönluonteisuuden vuoksi on huomioitava, että osaavia kasvattajia on paikalla lääkehoitoa tarvitsevan lapsen koko hoitopäivän ajan. On huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusyksikössä on riittävä määrä kasvattajia, jotka hallitsevat lääkehoidon osaamisen myös kasvattajien sairauspoissaolojen ja loma-aikojen turvallisen lääkehoidon toteuttamisen mahdollistamisen kannalta. Vuorohoittoa järjestävissä yksiköissä on mietittävä se, miten lääkehoitoa tarvitsevan lapsen hoidon toteuttaminen järjestetään (esim. ilta- ja yöhoito).

Varhaiskasvatuksen yksikkökohtaisen lääkehoitosuunnitelman pohja löytyy Pirkuista (liite 5).

5 Lapsen lääkehoitosuunnitelma

Lapsikohtaisen lääkehoidon tarpeen on arvioinut ja suunnitellut lasta hoitava taho, jota käytetään tarvittaessa asiantuntijana. Kirjallinen lapsen lääkehoitosuunnitelma laaditaan **pitkäaikaissairauden** lääkehoidosta. Lääkehoitosuunnitelman laativat lapsen huoltajat ja varhaiskasvatusyksikön johtajan valtuuttama kasvattaja. Lääkehoitosuunnitelma laaditaan yhteisessä keskustelussa huoltajien kanssa ja kasvattaja kirjaa suunnitelman. Lapsen huoltajien tulee olla tietoisia siitä, kuka lääkehoitoa varhaiskasvatuksessa toteuttaa. Laadittu lääkehoitosuunnitelma tuodaan tiedoksi varhaiskasvatusyksikön johtajalle. Suunnitelmaa laadittaessa pohditaan lapsen lääkehoidon ja terveydentilan seurannan tarpeet ja millä laajuudella ja toimenpiteillä näihin tarpeisiin pystytään vastaamaan. Lääkehoitosuunnitelma päivitetään toimintavuoden alussa (syksyllä) ja aina tarvittaessa. Lapsen lääkehoitosuunnitelman pohjat löytyvät Pirkuista ja Teams/Intrasta.

Kuuriluontoisten lääkkeiden kohdalla noudatetaan lääkärin määräämää annostusta, joka kirjataan lapsen lääkekorttiin. Lääkekorttiin kirjataan lääkkeen antoaika, lääkemäärä ja kuka lääkkeen antoi. Kaikkia lääkehoidon vaikutuksia on seurattava päivän aikana ja pyydettyessä niistä on raportoitava sovitulla tavalla.

Lääkehoitosuunnitelmaan kirjataan:

- mistä sairaudesta tai oireesta on kyse
- milloin lääkehoitoa tarvitaan
- keiden on tarpeen tietää tästä suunnitelmasta (tietosuojalaki)
- missä ja miten lääke säilytetään
- miten lääke annetaan
- miten lääke hävitetään
- kuka lääkkeen antaa (merkitään erilliseen lääkekorttiin)
- vastuhenkilöt
- mitä muita toimenpiteitä kuin lääkkeen antamista tilanne edellyttää:
 - ambulanssin kutsuminen
 - ilmoittaminen huoltajille
 - mitä oireita seurataan
 - muita lääkkeen antamiseen liittyviä toimenpiteitä (esim. verensokerin mittaaminen)

Lääkkeen hävittämisestä vastaa aina lapsen huoltajat. Kasvattajien on huolehdittava hävitettävä lääke lapsen huoltajille.

6 Lääkkeiden säilytys

Lääkkeitä säilytetään varhaiskasvatuspaikassa lukittavassa kaapissa, lääkkeen säilytysohjeen mukaisesti ja niille määrättyssä lämpötilassa, poissa lasten ulottuvilta. Lasten tarvitsemat lääkkeet suositellaan säilytettäväksi erillään henkilökunnan käyttöön tarkoitettua ensiapukaapista. Alkuperäispakkauksessa olevat lääkkeet säilytetään suljettavassa rasiassa, jossa tulee olla lapsen nimi ja kuva.

Huoltajat tuovat lääkkeet mielellään alkuperäispakkauksessa siten, että lääkärin määräys (lääkkeen nimi, vahvuus, annostus ja lapsen nimi) on luettavissa. Vaihtoehtoisesti voi tuoda kopion alkuperäisestä reseptistä. Huoltajat huolehtivat lääkkeiden voimassaolon päättyessä vanhojen lääkkeiden hävittämisestä asianmukaisesti sekä uuden lääkkeen tuomisesta varhaiskasvatukseen.

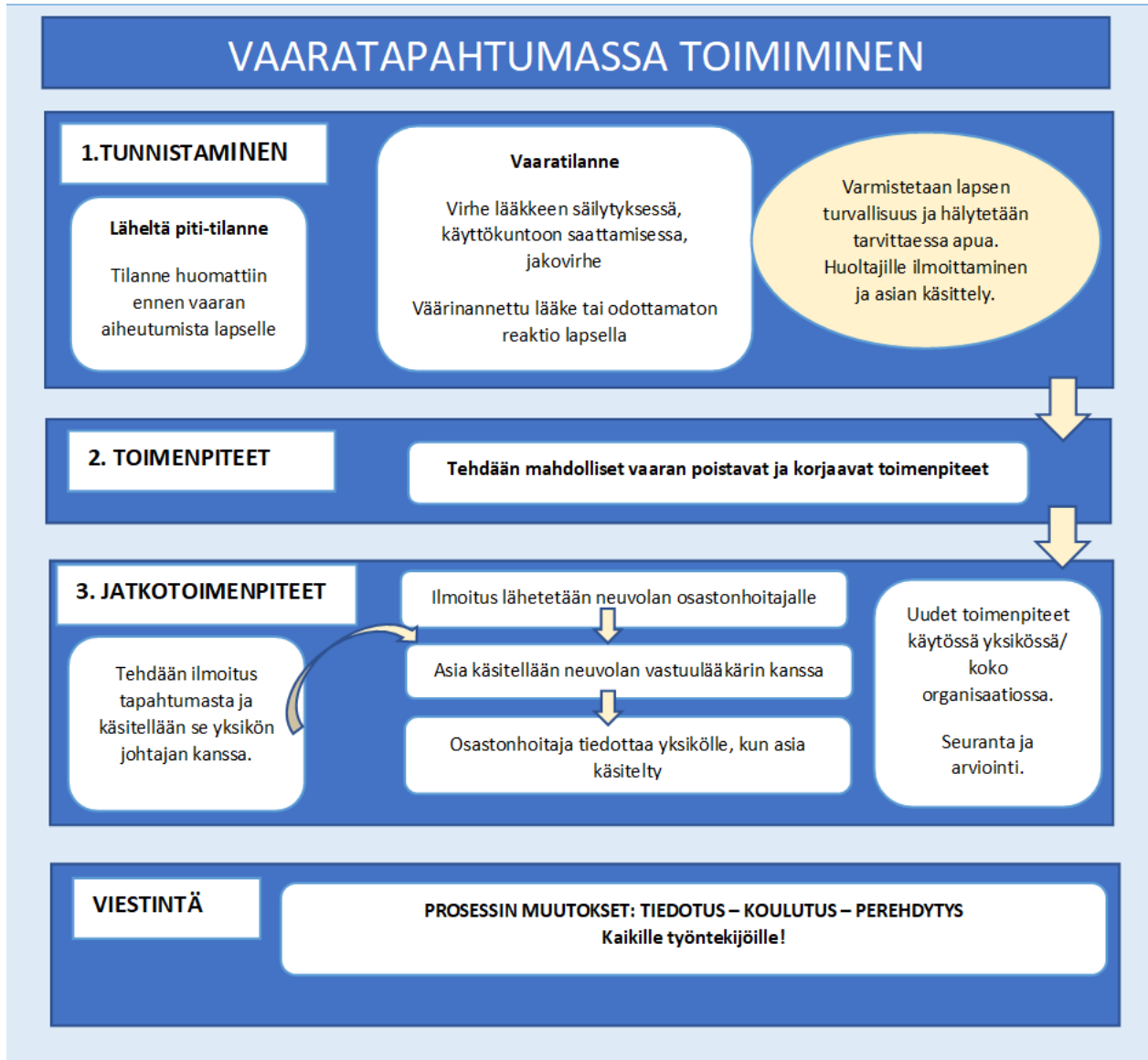
7 Vaaratapahtumien ilmoittaminen, käsittely ja seuranta

Vaaratapahtumien, poikkeamien, virheiden ja läheltä piti -tilanteiden raportointi on keskeinen osa turvallista hoitoa. Vaaratapahtumista tehtyjä ilmoituksia ei käytetä yksittäisten tapahtumien syyllisyyskysymysten käsittelyyn vaan tarkoituksena on varhaiskasvatuksessa toteutuvan lääkehoidon toiminnan kehittäminen asiakasturvallisuuden parantamiseksi. Vaaratapahtuman sattuessa se käsitellään mahdollisimman pian, tarvittavat korjaustoimet tehdään viipymättä ja tarvittaessa tiedotetaan koko organisaatiota.

- Vaaratapahtuma on asiakkaan turvallisuuden vaarantava tapahtuma, joka aiheuttaa tai voi aiheuttaa haittaa potilaalle.
- Poikkeama on mikä tahansa sosiaali- ja terveydenhuollon tuotteisiin, toimintatapoihin, -järjestelmiin ja ympäristöön liittyvä suunnitellusta tai sovitusta poikkeava tapahtuma,

joka voi johtaa vaaratapahtumaan. Poikkeama voi johtua tekemisestä, tekemättä jättämisestä tai suojausten pettämisestä.

- o Lääkityspoikkeama on lääkehoitoon liittyvä tapahtuma, joka voi johtaa vaaratapahtumaan. Voi johtua tekemisestä, tekemättä jättämisestä tai suojausten pettämisestä.

Vaaratapahtuman havaitessa on siitä tehtävä vaaratapahtumailmoitus. Vaaratapahtumat, poikkeamat, virheet ja läheltä piti -tilanteet kirjataan ilmoituslomakkeelle ja käydään läpi varhaiskasvatusyksikön johtajan kanssa. Kopio ilmoituksesta jää yksikköön. Vaaratapahtumailmoitus lähetetään aina neuvolan osastonhoitajalle, joka huolehtii asian käsittelyn neuvolan vastuulääkärin kanssa. Vaaratapahtuman käsittelyssä varmistetaan uusien toimintatapojen suunnittelu ja toteutus yksikössä. Tarpeen mukaan vaaratapahtuman perusteella tehdään laajempia ohjeistuksia yksiköihin. Vakavista vaaratapahtumista ilmoitetaan myös Pirkkalan kunnan sivistystoimialan johtoryhmälle. Neuvolan osastonhoitaja ilmoittaa ilmoituksen tehneeseen yksikköön, kun asia on käsitelty.

Lääkehoidon turvallista toteutumista voidaan seurata varhaiskasvatuksessa mm. seuraavilla laatumittareilla a) yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma on olemassa (kyllä/ei), b) yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma on laadittu moniammatillisesti ja räätälöity yksikön tarpeisiin ja käytäntöihin (kyllä/ei), c) lääkehoitosuunnitelman lukukuitanneiden työntekijöiden %-määrä (kokonaisuudessaan/ammattiryhmittäin).

Vaaratapahtumailmoitusten tekeminen on osa yksiköiden omavalvontaa, ja näin ollen tärkeässä roolissa arvioitaessa hoidon ja hoivan, annetun palvelun laatua ja turvallisuutta. Jokaisessa varhaiskasvatuksen yksikössä tulee kannustaa kaikkia ilmoittamaan mahdollisista vaaratapahtumista.

Lähteet:

- Turvallinen lääkehoito: Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen, 2021
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8682-4>
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetus laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta, 2011
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110341>
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista, 1992
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Liite 1 Yleisimmät lääkehoitoa vaativat tilanteet ja tukimateriaalivinkit

Yleisimmät lääkehoitoa vaativat tilanteet

Anafylaksia

Ampiaisen ja mehiläisen pistot, sekä ruoka – aineet (esim. pähkinät, kala, kiivi – hedelmät) voivat aiheuttaa äkillisiä allergiaoireita, jotka tavallisesti asettuvat itsestään.

Voimakkaat ja nopeasti pahenevat reaktiot voivat kuitenkin uhata henkeä, ja lapsi tarvitsee välittömästi käsivarren tai reiden lihakseen (ei ihon alle) pistettävää adrenaliinia, jotta uhkaava sokki vältetään. Tilan tunnistaa voimakkaasta ihoreaktiosta, kasvojen punoituksesta, pulssin tihentymisestä ja huonovointisuudesta. Hengitys saattaa vinkua ja kiihtyä, ääni käheytyy ja tuntuu vatsakipuja. Jollei adrenaliini-injektoria ole lapsella käytössä, lapsi toimitetaan välittömästi terveyskeskukseen tai soitetaan 112.

- [Adrenaliini-injektorin käyttö - YouTube](#)

Diabetes

Diabeetikkolapsen hoito on yksilöllistä. Diabeteksen hoidosta vastaa erikoissairaanhoido, Tampereella TAYS:n lastentautien yksikkö. Hoitava taho suunnittelee huoltajien kanssa ja yhteistyössä lapsen varhaiskasvatuspaikan kanssa diabeteksen hoidon edellyttämät toimenpiteet ja huomioitavat seikat varhaiskasvatuksessa. Oma hoitaja on yleensä sairaalan yhdyshenkilö.

Erikoissairaanhoido huolehtii yleensä tarvittavan lääkehoidon ohjauksen antamisesta sekä osaamisen varmistamisesta yhteistyössä huoltajien kanssa.

- [Leikki-ikäisen diabetes – Opas päivähoitoon | d-kauppa](#)

Lasten kuumekouristukset

Kuumekouristuksia esiintyy arviolta viidellä lapsella sadasta, tavallisimmin 1 – 2 vuoden iässä. Vaikka kuumekouristus muistuttaa epileptistä kohtausta, kyseessä ei ole epilepsia. Kuumekouristuskohtaus hoidetaan diatsepaami – peräruiskeella.

Lasten epilepsia

Lasten epilepsian hoidosta vastaa erikoissairaanhoido, joka yhdessä huoltajien kanssa arvioi varhaiskasvatuksessa tarvittavat toimenpiteet ja valmiudet. Lapselle laadittavassa yksilöllisessä suunnitelmassa huomioidaan mahdolliset tarvittava kouristuskohtauksen välitön hoito.

- [Etusivu - Epilepsialiitto](#)

Astma

Astma on keuhkoputkien limakalvojen krooninen tulehdus. Sen aiheuttaa virheellinen yliherkkä immuunivaste, joka aiheuttaa keuhkojen toiminnan häiriöitä, kuten tulehduksia ja erityisesti keuhkoputkien ahautumista, mikä vaikeuttaa sisään - ja uloshengitystä. Keuhkoputkiin muodostuu paksua limaa. Limakalvon reagoinnin taustalla on allergeenien tai mikrobien (virukset, bakteerit) aiheuttamaa tulehdusta, fyysisen rasituksen tai tuntemattomien tekijöiden laukaisemaa pitkäaikaista ärsytystä. Esimerkiksi eläinpölyn, siitepölyn, pölypunkkien, tiettyjen ruoka-aineiden, kylmän ilman, liikunnan ja henkilökohtaisten huolien on todettu laukaisevan astma-kohtauksen.

Astmaa hoidetaan lääkkeillä, jotka otetaan yleisimmin inhaloimalla eli sisään hengittämällä niitä keuhkoputkien limakalvolle, mutta sitä voidaan hoitaa myös systeemisesti verenkierron välityksellä vaikuttavilla tableteilla tai oraaliliuoksina. Suoraan keuhkoihin annosteltaessa lääkkeiden vaikutus saadaan helposti rajattua, jolloin sivuvaikutukset pysyvät vähäisinä ja annostus pienenä. Hoito jakautuu keuhkoputkia laajentavaan ja tulehdusreaktiota ehkäisevään. Astman hoidossa tavoitteena on saavuttaa tasapaino hoidossa, jolloin keuhkoputkia laajentavaa lääkitystä tarvittaisiin mahdollisimman vähän. www.allergia.fi

Liite 2 Lapsen lääkehoitosuunnitelma

Päiväys / 20

Suunnitelma päivitetty / 20

Lapsen nimi	
Syntymäaika	
Huoltajien nimet ja puhelin päivisin	
Varhaiskasvatusyksikkö	
Vastuhenkilöt yksikössä	

Lapsen sairaus	
Oireet	
Lääkitys	
Annos	
Lääkkeen säilytyspaikka yksikössä	
Lääkkeen voimassaoloaika	

Kasvattajat huolehtivat lääkkeen voimassaolo-/parasta ennen pvm seuraamisesta ja lääkkeen toimittamisesta huoltajille hävittämistä varten.

Perheen toive jälkitilanteen hoidosta	
Miten ja kuka tiedottaa yksikön muita kasvattajia /varahoitoryhmää? (huoltajat, kasvattajat, muut) Saako asiasta kertoa lapsiryhmässä?	
Missä tilanteessa huoltajat toivovat, että kasvattajat ottavat yhteyttä huoltajiin? (Epätavalliset oireet lääkehoidon aikana, esim. ihottuma, hengenahdistus tms.)	

Pirkkala / 20	Huoltajan allekirjoitus
Pirkkala / 20	Kasvattajan allekirjoitus

päivitetty 9/2023

Liite 3 Lapsen lääkehoitosuunnitelma (kohtauksia)

Päiväys / 20

Suunnitelma päivitetty / 20

Lapsen nimi	
Syntymäaika	
Huoltajien nimet ja puhelin päivisin	
Varhaiskasvatusyksikkö	
Vastuhenkilöt yksikössä	

Lapsen sairaus	
Kohtauksien määrä (x/vko, x/kk) ja kesto	
Kohtausoireet	
Kohtausriskiä lisäävät	
Miten lapsi toimii ennen kohtausta, osaako kertoa kohtauksesta?	
Lääkitys	
Annos	
Lääkkeen säilytyspaikka yksikössä	
Lääkkeen voimassaoloaika	

Kasvattajat huolehtivat lääkkeen voimassaolo-/parasta ennen pvm seuraamisesta ja lääkkeen toimittamisesta huoltajille hävittämistä varten.

Perheen toive jälkitilanteen hoidosta	
Miten ja kuka tiedottaa yksikön muita kasvat- tajia /varahoitoryhmää? (huoltajat, kasvatta- jat, muut) Saako asiasta kertoa lapsiryhmässä?	
Missä tilanteessa huoltajat toivovat, että kas- vattajat ottavat yhteyttä huoltajiin? (Epätavalliset oireet lääkehoidon aikana, esim. ihottuma, hengenahdistus tms.)	
Pirkkala / 20 Huoltajan allekirjoitus	
Pirkkala / 20 Kasvattajan allekirjoitus	

päivitetty 9/2023

Liite 5: Yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma

Yksikkö	
Esihenkilö	
Päiväys	

Ryhmä	Lääkehoitoa tarvitsevat (lukumäärä, lhs tehty pvm)	Vastuuhenkilö	Kenelle vastuu siirtyy poissa- olotilanteessa/ varahenkilö

Lääkkeiden säilytyspaikka ryhmissä:		
Ryhmä	Säilytyspaikka	Säilytyspaikan vastuuhlö

Lääkehoitosuunnitelmien/Lääkekorttien säilytyspaikka ryhmissä:	
Ryhmä	Säilytyspaikka

Muuta sovittavaa:

päivitetty 9/2023

Liite 6 Lääkepoikkeamailmoitus

Yksikkö	
Lapsen tiedot	
Tapahtuman pvm ja kellonaika	

Lääkkeen nimi	
☐ Lääkemääräys ☐ Annostelu ☐ Kirjaaminen ☐ Säilytys	
Menikö poikkeama lapselle asti?	☐ Ei ☐ Kyllä

Lääkepoikkeaman kuvaus:	
Miten tilanne hoidettiin:	
Miksi näin kävi? Mitä olisi voinut tehdä toisin? Parannusehdotus turvalliseen lääkehoitoon:	

Allekirjoitus, pvm ja nimen-selvennys/ kasvattaja	
Allekirjoitus, pvm ja nimen-selvennys/ yksikön johtaja	

Läheltä piti - tilanne kirjataan ja käydään läpi varhaiskasvatusyksikön johtajan kanssa.

Lääkepoikkeamailmoitus lähetetään aina lastenneuvolan osastonhoitajalle. (Kopio jää yksikköön.)